

RESSENYA DE LA JORNADA «EL REGLAMENT (UE) 650/2012: DESPRÉS DELS SEUS PRIMERS ANYS D'APLICACIÓ, QUÈ PREOCUPA ELS OPERADORS JURÍDICS?»

El 15 de juny de 2018 el Saló de Graus de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona (UB) acollí la jornada «El Reglament (UE) 650/2012: després dels seus primers anys d'aplicació, què preocupa els operadors jurídics?», organitzat pels projectes d'investigació DER2014-54267-P i 2017 SGR 151 amb la col·laboració del Col·legi de Notaris de Catalunya (CNC) i l'Associació Catalana d'Especialistes en Dret de Successions (ACEDS).

No era la primera vegada que el grup d'investigació de dret civil dirigit per la Dra. Elena Lauroba Lacasa i el Dr. Ferran Badosa Coll (UB) feia una incursió en el dret internacional privat per a tractar precisament del Reglament (UE) 650/2012, relatiu a la competència, la llei aplicable, el reconeixement i l'execució de les resolucions, a l'acceptació i l'execució dels documents públics en matèria de successions *mortis causa* i a la creació d'un certificat successori europeu (en endavant, RS, Reglament de successions). De fet, l'acte enllaçava amb el cicle de conferències organitzat pel mateix grup d'investigació de la UB durant els mesos de març i abril de 2015, poc abans de l'aplicació efectiva de l'RS, el 17 d'agost del mateix any. Aquelles conferències i els resultats d'unes altres jornades sobre l'RS organitzades pel CNC el 2014 van ser publicades en el monogràfic *El Reglamento (UE) 650/2012: su impacto en las sucesiones transfronterizas* (M. E. Ginebra Molins i J. Tarabal Bosch [dir.], Barcelona, Marcial Pons, 2016). Les jornades del 2014 (CNC) i les conferències del 2015 (UB) se situaven en el moment previ a l'aplicabilitat de l'RS i plantejaven, des d'un punt de vista necessàriament teòric, si estàvem preparats per a afrontar-ne els reptes. La jornada d'enguany, en canvi, ha proposat una anàlisi diferent, que ha partit de valorar, des d'una perspectiva pràctica, les qüestions que suscita l'RS tres anys després de la seva aplicació efectiva.

El nou punt de vista va ser determinant del canvi de plantejament i de metodologia en la sessió del 15 de juny, i també en la preparació. L'aproximació als preceptes de l'RS no es va realitzar en abstracte, pensant en supòsits teòrics, possibles o potencials, sinó en concret, pensant en casos reals que els operadors jurídics es trobaven i havien hagut d'intentar resoldre. Per això l'acte va prescindir del format ponència - classe magistral sobre temes generals i va centrar l'anàlisi en qüestions concretes que preocupen els professionals del dret en relació amb l'aplicació pràctica de l'RS. Per a identificar i formular aquestes qüestions, el grup de recerca es va reunir prèviament amb membres del CNC i de l'ACEDS, a qui es va demanar quins eren els dubtes so-

bre l'RS que se'ls plantejaven més habitualment. Per part del CNC, l'interlocutor fou el Dr. Ángel Serrano de Nicolás (notari de Barcelona), que centralitzà les qüestions que preocupaven el col·lectiu dels notaris; i el Sr. Jesús Gómez Taboada (notari de Barcelona) s'encarregà de recopilar les preguntes de l'ACEDS. Sobre aquesta base, el grup d'investigació va seleccionar i ordenar, amb l'ajuda de la Dra. Cristina González Beilfuss (catedràtica de Dret Internacional Privat de la UB), les qüestions que s'havien de tractar durant la jornada. De seguida es va fer palesa la impossibilitat d'esgotar en un sol matí tots els aspectes que suscita l'aplicació de l'RS, motiu pel qual el qüestionari resultant no tenia pretensió d'exhaustivitat: no s'hi formulava cap pregunta, per exemple, sobre reconeixement i execució de resolucions (cap. IV RS), ni tampoc cap sobre la interrelació entre l'RS i els reglaments (UE) 2016/1103 i 2016/1104, de 24 de juny de 2016, en matèria de, respectivament, règims econòmics matrimonials i efectes patrimonials de les unions registrades, l'aplicabilitat dels quals és imminent (el 29 de gener de 2019). D'aquesta manera, es reservava material per a actes acadèmics futurs.

D'altra banda, al marge de la pluja d'idees (*brainstorming*) domèstica, ja assajada altres vegades, es va voler donar veu a un expert internacional que, des de la seva experiència amb altres ordenaments jurídics nacionals, pogués proporcionar una perspectiva diferent. Amb aquest objectiu, es va convidar el Dr. Andrea Bonomi, *professeur ordinaire* de la Universitat de Lausana i director del Centre de Droit Comparé, Européen et International de la mateixa ciutat, a més de coautor d'una de les obres de referència sobre l'RS, el comentari exegetíc *Le droit européen des successions* (2a ed., Brussel·les, Bruylant, 2016).

La jornada va discórrer a mode de diàleg, en tres blocs. S'intercalaren el plantejament de les qüestions de cada bloc per part de representants del CNC i de l'ACEDS, amb les reflexions i els comentaris del Dr. Bonomi sobre les mateixes qüestions.

En el primer bloc, el Dr. Serrano de Nicolás i el Dr. Bonomi van intercanviar impressions sobre la plasmació pràctica d'alguns conceptes nuclears: el de successió internacional, com a pressupòsit d'aplicació de l'RS; el de residència habitual, com a punt de connexió general emprat per l'RS a l'efecte de determinar tant la competència judicial com la llei aplicable en defecte d'elecció (considerants 23 i 24 i art. 4 i 21.1 RS); i la clàusula d'excepció a favor de la llei de l'estat amb el qual el causant manté un vincle manifestament més estret (considerant 25 i art. 21.2 RS).

El segon bloc versà sobre les dificultats derivades de la coexistència a Espanya de set sistemes successoris distints. El Sr. Jesús Bayo Delgado (advocat i exmagistrat de l'Audiència Provincial de Barcelona) i el Dr. Bonomi van dialogar sobre la possibilitat que un espanyol realitzi la *professio iuris* (considerants 38-40 i art. 22.1 RS) a favor d'un dels drets civils vigents a Espanya, així com sobre hipòtesis concretes que, a parer dels ponents, constituïrien a la pràctica supòsits d'elecció tàcita de la llei aplicable (art. 22.2 RS), com ara la utilització d'una institució típica d'un determinat sistema successori o la redacció de les disposicions testamentàries d'una manera que

només tingués sentit en l'àmbit d'un ordenament jurídic concret. Val a dir que el debat sobre aquestes qüestions va guanyar intensitat quan el Dr. Bonomi manifestà que, al seu entendre, la combinació dels articles 22 («Elecció de la llei aplicable») i 36 («Estats amb més d'un sistema jurídic - conflictes territorials de lleis») RS no permet als espanyols l'elecció de la llei corresponent al veïnatge civil, sinó únicament optar genèricament per la «lleï espanyola» —com a llei de la nacionalitat del causant en el moment de l'elecció o de la defunció—. Partint d'aquesta idea —no compartida per alguns dels assistents—, atès que la «lleï espanyola» no existeix com a tal, en cas que fos l'escollida, el dret aplicable hauria de concretar-se acudint a la regla de remissió indirecta de l'article 36.1 RS.

En el tercer bloc, el Sr. Gómez Taboada va posar en relleu l'encara escassa utilització pràctica del certificat successori europeu (CSE) a Espanya i va plantejar al Dr. Bonomi alguns dubtes d'aplicació de l'RS derivats de particularitats del dret espanyol, relatius, per exemple, a l'encaix dels notaris en el concepte de *tribunal* de l'RS (considerant 21 i art. 3.2) i a la prova del dret estranger d'acord amb la Llei 29/2015, de 30 de juliol, de cooperació jurídica internacional en matèria civil. A banda d'entrar en el debat sobre aquests aspectes, el *feedback* del Dr. Bonomi en aquest bloc es va centrar en la bona acollida del CSE a Suïssa (que no és un estat membre de la Unió Europea) i a Alemanya. A part d'això, el Dr. Bonomi va informar l'auditori de la imminent publicació de la sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) relativa al cas Oberle (C-20/17, de 21 de juny de 2018), que, amb l'objectiu d'evitar l'existència de procediments paral·lels sobre una mateixa successió, nega que un tribunal alemany pugui emetre un *Erbschein* nacional (certificat successori alemany) relatiu i limitat als béns de l'herència situats a Alemanya. Atès que en el moment de la mort el causant residia habitualment a França, el TJUE decreta que, per aplicació dels articles 4 i 64 RS, l'únic tribunal competent —per a emetre un CSE que regeixi tota la successió, tant els béns situats a França com els situats a Alemanya— és el francès.

Finalment, un cop abordades totes les qüestions, la Dra. González Beilfuss formulà algunes consideracions per a cloure l'acte. Volem destacar-ne dues. La primera prové de la constatació que en el dret internacional privat de la Unió Europea abunden els conceptes jurídics indeterminats, com ara el fonamental de *residència habitual*. Davant d'això, recau en l'aplicador de l'RS la càrrega de l'argumentació, de la qual només es veurà alleugerit a mesura que el TJUE vagi pronunciant-se sobre la matèria; fins avui ho ha fet en tres ocasions: en el cas Kubicka (Sentència C-218/16, de 12 d'octubre de 2017), en el cas Mahnkopf (Sentència C-558/16, d'1 de març de 2018) i en el cas Oberle (Sentència C-20/17, de 21 de juny de 2018). La segona consideració deriva de la inaplicació de l'RS als conflictes interns espanyols, que, per ara, continuen regint-se pel Codi civil espanyol (CC) i per la Llei orgànica del poder judicial (LOPJ). La coexistència en el nostre àmbit de dos sistemes —el de l'RS (conflictes internacionals) i el del CC i la LOPJ (conflictes interregionals)— amb diferències tan significatives —admissió/inadmissió de la *professio*

iuris; residència habitual / veïnatge civil com a principal punt de connexió—, genera desequilibris de prou entitat per a qüestionar-se si el legislador espanyol va aprofitar com calia la *vacatio* de tres anys (2012-2015) que oferia l'RS perquè els estats membres hi adaptessin els sistemes respectius.

M. Esperança Ginebra Molins

Professora titular de dret civil

Universitat de Barcelona

Jaume Tarabal Bosch

Professor agregat interí de dret civil

Universitat de Barcelona